

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HOÁ NGHỆ THUẬT

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP
CỬ NHÂN QUẢN LÝ VĂN HOÁ

TÌM HIỂU TẾT CỔ TRUYỀN MỘNG NIÊN CỦA
TỘC NGƯỜI DAO TUYỂN – HUYỆN BẢO THẮNG –
TỈNH LÀO CAI

Giảng viên hướng dẫn : Ths. Ngô Ánh Hồng

Sinh viên thực hiện : Nguyễn Thị Thùy Linh

Lớp :

Khóa học : 2007 – 2011

HÀ NỘI - 2011

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	4
1. Lý do chọn đề tài.....	6
2. Đối tượng nghiên cứu và phạm vi nghiên cứu	7
3. Phương pháp nghiên cứu	7
4. Những đóng góp của đề tài.....	8
5. Cấu trúc của đề tài	8
Chương 1. Tộc người Dao Tuyển huyện Bảo Thắng, tỉnh Lào Cai	9
1.1. Những yếu tố tự nhiên và lịch sử của tộc người Dao Tuyển huyện Bảo Thắng – Lào Cai	9
1.1.1. Quá trình hình thành và phát triển của tộc người Dao Tuyển.....	9
1.1.2. Môi trường sinh sống của tộc người Dao Tuyển huyện Bảo Thắng – Lào Cai	15
1.2. Không gian xã hội của tộc người Dao Tuyển huyện Bảo Thắng – Lào Cai.....	18
1.2.1. Phương thức mưu sinh và đời sống kinh tế của tộc người Dao Tuyển, huyện Bảo Thắng – Lào Cai	18
1.2.2. Quan hệ xã hội của tộc người Dao Tuyển, huyện Bảo Thắng – Lào Cai.....	19
1.3. Không gian văn hóa của tộc người Dao Tuyển, huyện Bảo Thắng – Lào Cai.....	21
1.3.1. Tín ngưỡng tôn giáo	21
1.3.2. Các phong tục tập quán	23
1.3.3. Văn học nghệ thuật dân gian của người Dao Tuyển.....	25
Chương 2. Tết cổ truyền Mộng Niên của tộc người Dao Tuyển, huyện Bảo Thắng, tỉnh Lào Cai	29
2.1. Các lễ nghi và sinh hoạt trong tết cổ truyền Mộng Niên.....	29
2.1.1. Quá trình chuẩn bị đón tết Mộng Niên	29
2.1.2. Các lễ nghi trong ngày tết Mộng Niên.....	37

2.2. Hội hát đầu xuân của tộc người Dao Tuyển trong tết Mộng Niên	47
2.2.1. Công tác chuẩn bị và tâm thế dự hội hát đầu xuân	47
2.2.2. Diễn trình của hội hát đầu xuân	54
2.3. Tết cổ truyền Mộng Niên xưa và nay của tộc người Dao Tuyển ở Bảo Thắng – Lào Cai	68
2.3.1. Tết cổ truyền Mộng Niên xưa của tộc người Dao Tuyển	68
2.3.2. Tết cổ truyền Mộng Niên ngày nay của tộc người Dao Tuyển ở Bảo Thắng – Lào Cai	70
Chương 3. Gìn giữ và phát huy các giá trị văn hóa trong tết cổ truyền Mộng Niên của tộc người Dao Tuyển ở Bảo Thắng - Lào Cai.....	73
3.1. Sự quan tâm chỉ đạo của Đảng, Nhà nước về gìn giữ và phát huy các giá trị văn hóa trong tết cổ truyền Mộng Niên của tộc người Dao Tuyển ..	73
3.1.1. Quan điểm đường lối chính sách của Đảng Nhà nước về gìn giữ và phát huy các giá trị văn hóa của các tộc người thiểu số.....	73
3.1.2. Sự quan tâm chỉ đạo của các cấp chính quyền và các tổ chức đoàn thể	82
3.2. Gìn giữ và phát huy các giá trị văn hóa trong tết cổ truyền Mộng Niên của tộc người Dao Tuyển – Bảo Thắng – Lào Cai	86
3.2.1. Các giá trị văn hóa và nhân văn trong tết cổ truyền Mộng Niên ...	86
3.2.2. Gìn giữ và phát huy các giá trị văn hóa trong tết cổ truyền Mộng Niên của tộc người Dao Tuyển ở huyện Bảo Thắng, tỉnh Lào Cai	91
Kết luận	106
TÀI LIỆU THAM KHẢO	108
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Văn hóa Việt Nam là thành quả hàng nghìn năm lao động sáng tạo, đấu tranh kiên cường dựng nước và giữ nước của các cộng đồng dân tộc Việt Nam, là kết quả giao lưu và tiếp thu tinh hoa của nhiều nền văn minh thế giới để không ngừng hoàn thiện mình. Văn hóa Việt Nam đã hun đúc lên tâm hồn, khí phách, bản lĩnh Việt Nam, làm rạng rỡ lịch sử vẻ vang của dân tộc. Những thành tựu của cách mạng khoa học - công nghệ mới cùng với việc mở rộng giao lưu quốc tế là cơ hội để chúng ta tiếp thu những thành quả trí tuệ của loài người, đồng thời cũng đặt ra những thách thức mới trong việc giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc.

Thế giới ngày nay đang phát triển rất nhanh, cuộc cách mạng khoa học công nghệ và quá trình toàn cầu hóa đang có tác động mạnh mẽ đến tất cả các quốc gia, dân tộc. Sự tác động đó đang tạo ra nhiều cơ hội và cả những thách thức gay gắt cho nhân loại. Ngày nay, vấn đề bản sắc văn hóa dân tộc và việc giữ gìn, bảo tồn bản sắc dân tộc là mối quan tâm của nhiều quốc gia trên tiến trình giao lưu, hội nhập, trong đó có Việt Nam.

Đối với nước ta, từ khi tiến hành đổi mới, chúng ta đang từng bước mở rộng quan hệ, giao lưu hợp tác quốc tế. Đất nước ta đang trên đà phát triển mạnh mẽ về nhiều mặt, nhưng chưa bao giờ việc giữ gìn và phát huy bản sắc dân tộc lại được đặt ra một cách bức xúc như hiện nay.

Những giá trị văn hóa dân gian truyền thống có trong các sinh hoạt cộng đồng là thành tố vô cùng quan trọng góp phần làm nên bản sắc văn hóa, trở thành những di sản văn hóa quý báu của dân tộc. Những giá trị văn hóa trong tết cổ truyền của dân tộc Dao Tuyển là một trong những giá trị vô cùng đặc sắc mà chắc hẳn không nhiều người quan tâm. Cùng với sự phát triển của xã hội thì những phong tục đẹp ấy đã dần mất đi những đặc sắc riêng và đang

ngày bị mai một. Như vậy, việc tìm hiểu khôi phục, gìn giữ và phát huy những giá trị văn hóa tiêu biểu của dân tộc, đặc biệt là những tộc người thiểu số là việc làm cấp bách, đặc biệt là những nét đẹp trong Tết Mộng Niên của người Dao Tuyển ở huyện Bảo Thắng - Lào Cai là một việc làm cần thiết, góp phần gìn giữ và phát huy những tinh hoa di sản văn hóa quý báu của dân tộc, góp phần tô đẹp bản sắc văn hóa dân tộc Việt Nam là một trong những mục tiêu cần hướng tới.

Hiện nay tôi đang là sinh viên theo chuyên ngành quản lý văn hóa việc tìm hiểu đời sống tinh thần của người dân tộc thiểu số qua những phong tục tập quán, những sinh hoạt văn hóa của người miền núi nói chung và nhóm ngành Dao Tuyển nói riêng là một yếu tố cần thiết phục vụ cho chuyên môn sau này, đây cũng chính là đề tài mà tôi muốn tìm hiểu bấy lâu, vì thế khóa luận tốt nghiệp tôi chọn đề tài: ***“Tìm hiểu Tết cổ truyền Mộng Niên của tộc người Dao Tuyển - huyện Bảo Thắng - tỉnh Lào Cai”***. Từ đó có ý nghĩa thiết thực trong việc hiểu rõ về văn hóa tộc người thiểu số để có những biện pháp cần tiến hành trong công tác quản lý văn hóa vùng đồng bào dân tộc Dao ở Lào Cai.

2. Đối tượng nghiên cứu và phạm vi nghiên cứu

Đề tài tập trung nghiên cứu về những giá trị văn hóa trong tết cổ truyền Mộng Niên của tộc người Dao Tuyển ở huyện Bảo Thắng - tỉnh Lào Cai.

Nghiên cứu những nét khái quát về văn hóa dân tộc Dao Tuyển ở Lào Cai, phân tích làm rõ về phần lễ và phần hội trong tết Mộng Niên với những nghi thức, nghi lễ, phong tục tập quán đặc sắc.

3. Phương pháp nghiên cứu

Căn cứ vào hệ thống lý luận của khoa học liên ngành và chuyên ngành như: Lịch sử học, Địa chí, Dân tộc học, Văn hóa học ...

Kết hợp với các phương pháp:

- Khảo sát, điền dã và tham dự
- Suu tầm, tổng hợp và phân tích nguồn tư liệu

4. Những đóng góp của đề tài

Khái quát diện mạo đời sống kinh tế văn hóa xã hội của tộc người Dao Tuyển để từ đó đi sâu tìm hiểu những giá trị văn hóa trong tết cổ truyền Mộng Niên

Bước đầu làm rõ bản sắc riêng của văn hóa người Dao Tuyển trong tết lễ so với các dân tộc khác như vấn đề diễn xướng (thể hiện ở bài hát), nghệ thuật múa (thể hiện ở phần lên đồng), nghệ thuật trang trí (thể hiện ở phần trang trí cổng làng, bàn thờ thầy cúng), góp phần tìm hiểu giá trị kho sách cổ người Dao (ghi chép trong sách cổ về bài hát, bài cúng, nghi lễ)...

5. Cấu trúc của đề tài

Ngoài phần mở đầu và kết luận, đề tài được chia thành ba chương chính như sau:

- *Chương 1. Tộc người Dao Tuyển huyện Bảo Thắng tỉnh Lào Cai*
- *Chương 2. Tết cổ truyền Mộng Niên của tộc người Dao Tuyển huyện Bảo Thắng - Lào Cai*
- *Chương 3. Gìn giữ và phát huy các giá trị văn hóa trong tết cổ truyền Mộng Niên của tộc người Dao Tuyển huyện Bảo Thắng - Lào Cai*

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bé Viết Đăng, Nguyễn Khắc Tụng, Nông Trung, Nguyễn Nam Tiến (1971), *Người Dao ở Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
2. Bé Viết Đăng (1994), *Về cuộc sống người Dao ở Việt Nam*, Tư liệu Viện dân tộc học, Hà Nội.
3. *Hát hội đầu xuân người Dao Tuyển*, Tư liệu đánh máy của Sở Văn hóa Lào Cai.
4. Diệp Đình Hoa (2002), *Người Dao ở Trung Quốc*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
5. Đinh Gia Khánh (1989), *Trên đường tìm hiểu Văn hóa dân gian*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
6. Trần Quốc Vượng (1963) – *Qua nghiên cứu Bình Hoàng Khoán điệp thử bàn về gốc tích người Dao (Mán)* - Tạp chí dân tộc số 40
7. Trần Quốc Vượng (1967) - *Đặc điểm về lịch sử người Dao* - tạp chí nghiên cứu lịch sử số 95
8. Triệu Hữu Lý (1974), *Truyện Đặng Đại Hành và Bàn Đại Hộ*, Tạp chí dân tộc học, (2), Hà Nội.
9. Triệu Hữu Lý (1990), *Dân ca Dao*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
10. Trần Hữu Sơn (1997), *Tục ngữ, câu đố dân tộc Dao*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
11. Trần Hữu Sơn (2001), *Lễ cưới người Dao Tuyển*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
12. Trần Hữu Sơn (2005), *Thơ ca dân gian người Dao Tuyển*, Nxb Văn hóa dân tộc Hà Nội.
13. Trần Hữu Sơn (chủ biên): Nguyễn Văn Thắng, Hoàng Sỹ Lực, Triệu Văn Quây, Nguyễn Thị Minh Tú, Nguyễn Ngọc Thanh, Phùng Quang Mười,

Nguyễn Quang Hà, Hoàng Thị Hương, Nguyễn Liên (2009) - *Thư ca người Dao* - NXB Văn hóa Dân tộc - Hà Nội

14. Nguyễn Liên - Đỗ Quang Tụ - *Người Dao trong cộng đồng dân tộc Việt Nam* - NXB Giao thông vận tải - Hà Nội

15. Lưu Bảo Nguyên (1982) - *Tín ca của dân tộc Dao - Nét đặc trưng của người Dao* - Tạp chí “ Biên đàn bình luận học thuật” số 5. Lưu Bảo Nguyên - 1983 - Tìm hiểu “Bản Vương Ca” - Tập đại thành ca dao cổ điển dân tộc Dao trong “ Số báo học viện dân tộc học Trung ương” - số 3.

16. Lý Hành Sơn (2003), *Lễ cấp sắc và bản sắc văn hóa người Dao*, Tạp chí dân tộc học (4), Hà Nội.

17. *Sự phát triển Văn hóa – Xã hội của người Dao hiện tại và tương lai* (Kỷ yếu hội thảo) (1998), Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn Quốc gia, Hà Nội.

18. Doãn Thanh (1985), *Truyện cổ Dao*, Nxb Văn hóa, Hà Nội.

19. UBND Tỉnh Lào Cai (2002), *Qui định thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang, lễ hội và các hoạt động tín ngưỡng tại tỉnh Lào Cai*, Công tác tư tưởng – Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Lào Cai (8).

20. Đặng Nghiêm Vạn (1991), *Huyền thoại về nguồn gốc các tộc người*, Tạp chí văn hóa, (2), Hà Nội.

21. Văn hiện Hội nghị lần thứ V – BCH TW Đảng Cộng Sản Việt Nam khóa VIII (1998), Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.

22. Lê Trung Vũ (2001), *Bản Vương*, Nxb Kim Đồng, Hà Nội.